

تعدد و تکرار جرم در حوزه جرایم زیست محیطی

با درآمدی بر جرایم شکار و صید

بختیار علنیراده

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی و کارشناس محیط زیست

باغباری آقای کوروش زارعی: کارشناس محیط زیست

تابستان ۱۳۹۶

چکیده

مجرمی که مرتکب جرم می شود و در چنگال قانون گرفتار می گردد، برای سیر مراحل قانونی و اجرای عدالت روانه دادگاه می گردد. و در آخر دادرسی نیز در حدود اختیارات و با توجه به شرایط، اوضاع و احوال، شخصیت و سابقه بزهکاری متهم، پرونده را بررسی و متناسب با جرم انجام گرفته رای صادر می کند و مجازات متناسب را برای مجرم اعمال می کند. گاهی اوقات دادرسی در اعمال مجازات برای مجرم، کیفیات و شرایطی در نظر می گیرد که باعث تشدید مجازات می شود، زیرا بعضی از مجرمین واجد درجه خطرناکی برای جامعه هستند که عدالت اقتضا می کند که قانون برخورد سختگیرانه تری با این گونه افراد، نسبت به سایرین داشته باشد. مثلاً هر گاه مجرمی برای ارتکاب یک جرم مرتکب چندین عمل مجرمانه شده باشد و یا اینکه برای پیشبرد اهداف شوم خود، استفاده از ابزار و ادوات متعدد و خطرناکی کرده باشد موجب تشدید مجازات می گردد. بنابراین در این خصوص عدل و اخلاق نیز اقتضا می کند که در اجرای مجازات این دسته از مجرمین که واجد چنین اوصافی هستند برخوردی سخت گیرانه تر اعمال شود و مجازات آن ها در حد قانون تشدید یابد.

واژگان کلیدی: جرم؛ مجازات؛ تعدد جرم؛ تکرار جرم؛ شکار؛ صید؛ محیط زیست

مقدمه

یکی از علل تشدید مجازات در قوانین جزایی هر کشور، تعدد و تکرار جرم است. در کشور ما نیز قانونگذار، از ابتدای قانونگذاری به این دو نکته توجه داشته است. خوشبختانه این دو تاسیس در حوزه جرایم شکار و صید هم قابلیت اجرایی دارد، و تاسیس دو نهاد حقوقی تعدد و تکرار جرم در قوانین موضوعه در همین راستا است^۱، و به عنوان مثال قانونگذار مواد ۱۳۱ تا ۱۳۹ قانون مجازات اسلامی^۲ را به بیان احکام این دو موضوع اختصاص داده و همچنین در مواد ۱۲ تا ۱۶ قانون شکار و صید^۳ در باب تعدد و تکرار جرم این قاعده را پیش بینی کرده است. یعنی آنجا که شکارچی به

^۱ -نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، انتشارات گنج دانش، چاپ پانزدهم، تهران، ص ۳۹۹

^۲ -قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲

^۳ -قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶

طور اتفاقی برای اولین بار مرتکب شکار یک پرنده می شود و از عمل خود پشیمان می گردد نسبت به شکارچی دیگری که عمل شنیع شکار را کار هر روز خود قرار داده و با شرارت تمام به گناه خود نیز افتخار می کند، تفاوت است. و یا آنجایی که یک صیاد با استفاده از مواد منفجره برای صید ماهی یک رودخانه را تخریب می کند و تمام آبزیان را از بین می برد با صیاد دیگر که با استفاده از قلاب ماهیگیری و یا تور ماهیگیری صید می کند فرق است. پس به همین دلیل است مقنن در ضابطه تعیین مجازات و اجرای آن رفتار متفاوتی از خود نشان داده است و با این دو دسته از متخلفین متفاوت برخورد می کند.

در این تحقیق سعی بر آن شده است که مقررات تعدد و تکرار جرم در خصوص جرایم شکار و صید که باعث تشدید مجازات می گردند مورد بررسی و تشریح قرار گیرد و ماهیت مجازات شدیدتر در بعضی از مواد در این قانون در مقایسه با مواد دیگر مورد مذاقه قرار گیرد البته ناگفته نماند که هر چند مجازات موجود در این قانون جزیی و بسیار خفیف است اما امید است که در آینده نزدیک کلیات این قانون مورد بازنگری قرار گیرد و احکام را به روز و کارآمدتر کنند. تا با اعمال مجازات متناسب با این دسته از متخلفین که به تخریب محیط زیست پرداخته اند برخورد شدیدتری شود. امید است که مطالب مورد لطف قرار گیرد.

تعاریف

دکترین حقوق در مقام تعریف تعدد و تکرار جرم تعاریف متفاوتی ارائه کرده اند اما جامع ترین تعریف از نظر دکتر محمد علی اردبیلی^۴ به شرح ذیل می باشد:

تعدد جرم عبارت است از ارتکاب جرایم متعدد بدون آنکه متهم برای اتهامات متعدد پیشین خود به محکومیت کیفری قطعی رسیده باشد؛ خواه جرایم متعدد در فواصل کوتاهی ارتکاب یافته باشند؛ چنانچه زمان برای تعقیب و محکومیت متهم کافی نبوده؛ خواه متهم متواری بوده و یا جرایم او به دلایل گوناگون کشف نشده باشند و به عبارتی هر گاه کسی مرتکب رفتاری شود که مطابق قانون جزایی دارای مجازات باشد و قبل از آنکه به جهت این رفتار محکومیت قطعی کیفری

---

^۴ - اردبیلی، محمد علی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم، نشر میزان، چاپ چهاردهم، تهران.

پیدا کند، مجدداً یا حتی مقارن با آن جرم دیگری انجام دهد، اصطلاحاً گفته می‌شود که تعدد جرم صورت گرفته است.^۵

و در تعریف تکرار جرم نیز آمده است که، این وصف افعال کسی است که به موجب حکم قطعی لازم الاجرا از یکی از دادگاههای ایران محکومیت کیفری یافته و بعداً مرتکب جرم دیگری شده است که مستلزم محکومیت شدید کیفری است.^۶

یکی از وجه تمایز تعدد و تکرار جرم وجود سابقه محکومیت کیفری است که شرط مهم تحقق تکرار جرم محسوب می‌شود. در هر دو صورت، شخص مرتکب جرائم متعدد می‌شود اما در تعدد در اثنای ارتکاب این رفتارها به خاطر جرم پیشین، محکومیت کیفری پیدا نکرده است اما در تکرار جرم شخص بعد از آنکه به جهت جرم نخست محکومیت می‌یابد یا محکومیت او اجرا می‌شود، به جرم دوم اقدام می‌کند که اصطلاحاً می‌گوییم جرم دوم او مشمول وصف تکرار است.^۷ و در هر دو صورت مجازاتها تشدید می‌شوند.

تعدد و تکرار در حوزه جرایم شکار و صید

در خصوص جرایم زیست محیطی این دو قاعده نیز کاربرد دارند و به دلیل وسعت دامنه بحث آن را به حوزه جرایم شکار و صید محدود می‌کنیم و در جهت روشن شدن موضوع به ذکر مصادیقی در این خصوص می‌پردازیم و با ذکر مثالی برای هر کدام به بیان احکام آن‌ها می‌پردازیم.

اولی به شکل تعدد جرم: هنگامی که یک شکارچی در فصل ممنوعه برای شکار یک رأس میش وحشی که اتفاقاً آبستن هم است وارد منطقه حفاظت شده باشد و به وسیله اسلحه غیر مجاز آن را شکار می‌کند، و در اثر تیراندازی منطقه حفاظت شده دچار آتش سوزی می‌گردد، متخلف در این جا مرتکب عناوین مجرمانه متعددی شده است که علاوه بر شکار یک رأس میش آبستن که در منطقه حفاظت شده مورد محافظت قرار گرفته است، از اسلحه غیر مجاز هم استفاده کرده است و منطقه حفاظت شده را هم به آتش کشانده است. مضافاً متخلف در فصل زادآوری که از فصول

^۵ - همان، ص ۲۲۰

^۶ - همان، ص ۲۳۲

^۷ - گلدوزیان، ایرج، بایسته های حقوق جزای عمومی، انتشارات بنیاد حقوقی میزان، چاپ شانزدهم، تهران، ص ۳۵۳

ممنوعه نیز می باشد مرتکب تخلف شده است. بنابراین متخلف در اینجا مرتکب چندین جرم شده است. و تنها نبایست به مجازات جرم شکار غیر مجاز و جریمه یک راس میش اکتفا کرد.

دومی هم به شکل تکرار جرم: هنگامی که یک شکارچی در یک برهه از زمان مرتکب یک فقره شکار غیر مجاز شده است و پس از دستگیری و سیر مراحل قانونی و قطعیت حکم و اجرای آن، مجدداً در زمان دیگری مرتکب شکاری دیگر می شود، می گوییم تکرار جرم صورت گرفت است. در این دو حالت مرتکب واجد درجه خطرناک برای محیط زیست می باشد که اگر قانون جواب یافی گری متخلف را ندهد هر روز جری تر می شود. به همین دلیل است که قانون گذار مجازات شدیدتری برای به این دو دسته از مجرمین در نظر گرفته است.

ذکر پاره ای از مواد قانون مجازات اسلامی و قانون شکار و صید مرتبط با موضوع

در همین راستا قانون گذار در ماده ۱۳۱ قانون مجازات اسلامی که قانون عام است راجع به تعدد جرم بیان می دارد:

"در جرایم موجب تعزیر هرگاه رفتار واحد، دارای عناوین مجرمانه متعدد باشد، مرتکب به مجازات اشد محکوم می شود"

و در ماده ۱۳۷ قانون مجازات اسلامی در باب تکرار جرم آمده است "هر کس به موجب حکم قطعی به یکی از مجازات های تعزیری از درجه یک تا شش محکوم شود و از تاریخ قطعیت حکم تا حصول اعاده حیثیت یا شمول مرور زمان اجرای مجازات، مرتکب جرم تعزیری درجه یک تا شش دیگری گردد، به حداکثر مجازات تا یک و نیم برابر آن محکوم می شود".

و در مواد ۱۱۰الی ۱۳ و ماده ۱۶ قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶ که قانون خاص است در این خصوص آمده است.^۱

ماده ۱۰ "هر کس مرتکب اعمال زیر شود به جزای نقدی از یکصد هزار تا یک میلیون ریال یا حبس از یک ماه تا شش ماه محکوم می شود:

^۱- ساعد، تیلا و همکاران، مجموعه قوانین و مقررات حفاظت از محیط زیست، انتشارات خرسندی، چاپ دوم، تهران، صص ۲۰، ۲۱

الف- شکار و صید جانوران وحشی عادی بدون پروانه

ب- شکار و صید بیش از میزان مندرج در پروانه و یا خلاف مقررات و خارج از محلهای مندرج در پروانه

ج- حمل، عرضه، فروش و صدور جانوران وحشی زنده یا کشته و اجزای آنها بدون کسب پروانه و یا مجوز از سازمان

د- از بین بردن رستنی ها از جمله قطع درختان، خارزنی، بوته کنی و تعلیف غیر مجاز در مناطق حفاظت شده و پناهگاههای حیات وحش و تجاوز و تخریب در این مناطق

ماده ۱۱" هر کس مرتکب اعمال زیر شود به جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا سه میلیون یا حبس از ۹۱ روز تا ۶ ماه محکوم می شود:

الف- شکار و صید در فصول و ساعات ممنوع و مقرر

ب- و ...

ماده ۱۲" هر کس مرتکب اعمال زیر شود به مجازات حبس از سه ماه تا سه سال و یا به جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا هجده میلیون ریال محکوم می شود"

الف- شکار و صید جانوران وحشی حمایت شده بدون داشتن پروانه ویژه

ب- و ...

ماده ۱۳" هر کس مرتکب اعمال زیر شود به مجازات حبس از نود و یک روز تا سه سال و یا جزای نقدی از یک میلیون و هشتصد هزار ریال تا بیست میلیون ریال محکوم می شود و در صورت تکرار به هر دو مجازات محکوم می شود:

الف- شکار جانوران وحشی کمیاب و در معرض خطر انقراض از قبیل جیبیر، گورخر، گوزن زرد ایرانی، یوزپلنگ، تمساح (کروکودیل)، هوبره و میش مرغ

ب- و ...

تقسیم بندی و تفکیک جرایم در این قانون^۹ تا حدودی مثبت است. اما میزان مجازاتهای پیش بینی شده خفیف و بسیار ناچیز است به همین دلیل است این مجازاتها اثر بازدارندگی ندارند و در تقابل با مجرمین بی اثر هستند، زیرا صرف یک مبلغ ناچیز به عنوان مجازات نمی تواند یک شکارچی را از جرم شکار غیر مجاز منصرف کند مضافاً در خصوص این جرایم دست قضاات هم تا حدودی بسته است چون قضاات هم مستند به دو اصل قانونی بودن جرایم و مجازات ها و تفسیر محدود در قوانین کیفری نمی توانند از قانون پا فراتر گذاشته و سلیقه ای مجازات شدید را اعمال کنند. به عنوان مثال جرایم موضوع ماده ۱۰ و ۱۱ قانون شکار و صید از لحاظ درجه بندی مجازات ها (ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی) جزء جرایم تعزیری درجه ۷ می باشند و قاضی می بایست در هنگام اعمال مجازات، احکام ماده ۶۵ و ۶۶ قانون مجازات اسلامی را ملاک قرار دهد و با این شرایط مجازات جایگزین حبس (جزای نقدی یا خدمات عام المنفعه) اعمال می کند. البته ناگفته نماند در اینگونه موارد هم گاهی اوقات قاضی می تواند با احراز شرایطی مانند سابقه کیفری متهم برای مرتکبین این دسته از جرایم مجازات حبس دهد که این جزء استثنائات می باشد و اصل بر مجازات جایگزین می باشد. با این اوصاف دادرس در آخر به اعمال مبلغی ناچیز تحت عنوان جزای نقدی بدل از حبس اکتفا می کند و در آخر مجرم نه تنها تنبیه نمی شود بلکه یاغی تر هم می شود و هر روز بیشتر به تخریب محیط زیست می پردازد، زیرا مجرم یک حسابگر است که میزان سود و زیان خود را می سنجد و اگر به نفعش بود به انجام جرم اقدام می کند و در آخر می توان گفت با این میزان مجازات ها شکار به نفع مجرمین است تا به ضررشان، و بایست فکر اساسی کرد تا دیگر شاهد تخریب و غارت هر چه بیشتر محیط زیست نباشیم و با به روز کردن قوانین و پیش بینی مجازات متناسب با مجرمین، زمینه پیشگیری از این دسته از جرایم را فراهم آوریم. اما در خصوص مواد ۱۲ و ۱۳ همان قانون اوضاع تا حدودی بهتر است، چون مجازات این دو دسته از جرایم جزء جرایم تعزیری درجه ۵ می باشند و احکام شان تقریباً سنگین تر است و قضاات به راحتی می توانند در اعمال مجازات مجرمین حبس بدهند و به نوعی محدودیت های مواد ۱۰ و ۱۱ را ندارند. شاید بتوان گفت مجازات این دو ماده نسبت به مواد ۱۰ و ۱۱ تا حدودی بازدارنده تر باشد.

^۹ -قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶ با اصلاحات بعدی

شرایط و نحوه اعمال قواعد تعدد و تکرار در جرایم شکار و صید

اولا- جرایم انجام گرفته جزء جرایم تعزیری باشند.

دوما- در درجه بندی مجازات ها، جزء جرایم تعزیری درجه ۱ تا ۶ باشند.

البته قانون گذار در تبصره ۴ ماده ۱۳۴ قانون مجازات اسلامی بیان کرده است که مقررات تعدد جرم در جرایم تعزیری درجه ۷ و ۸ و اجرا نمی شود، بلکه با جرایم درجه یک تا شش جمع می گردد. اما اعمال مجازات جرایم تعزیری درجه ۷ و ۸ به نوعی دیگر اعمال می شود که در پایین به بیان آن می پردازیم.

تعدد و تکرار در حوزه جرایم شکار و صید نیز کاربرد دارد و می تواند باعث تشدید مجازات شود. و این می تواند گامی موثر در جهت جلوگیری از تخلفات شکار و صید باشد و مجرمین را تا حدودی از ارتکاب جرایم بازدارد، و شاید بتوان گفت اگر این مجازاتها در پرونده متخلفین اعمال گردد تا حدودی در زمان و هزینه و نیروی انسانی هم صرفه جویی می شود. چون با اعمال این نوع مجازاتها همانند آن است که دوبار مجرمین را مجازات کرده باشیم و پروسه کشف جرم و سیر مراحل قانونی را دوبار طی کرده باشیم و این از امتیازات این دو نهاد حقوقی است.

نحوه اعمال مجازات و ذکر مصادیقی از باب تمثیل در قانون شکار و صید

برای مثال یک شکارچی، با ورود به منطقه شکار ممنوع، شکار را با اسلحه غیر مجاز انجام می دهد. یا اینکه برای صید غیر مجاز ماهی استفاده از وسایل غیر مجاز می کند و تمام آبریان موجود در رودخانه را از بین می برد و به تخریب محیط زیست می پردازد و یا اینکه در هنگام شکار مرتکب توهین و تمرد نسبت به مامورین دولتی در حین انجام وظیفه هم می شود. در اینجا با کمی تامل می توان نتیجه گرفت که درست است که متخلف، مرتکب شکار غیر مجاز شده است اما در واقع ایشان مرتکب چندین عمل مجرمانه شده است که علاوه بر جرم شکار غیر مجاز، می توان ایشان را به جرم حمل اسلحه غیر مجاز، تخریب محیط زیست، ورود غیر مجاز توهین و تمرد نسبت به مامورین دولتی در حین انجام وظیفه و... محکوم کرد. همانطور که عدالت و انصاف نیز حکم می کنند که چنین مجرمینی بایست چندین بار مجازات شود و یا اینکه به اشد مجازات

محکوم گردند و تنها به یک مجازات جرم شکار غیر مجاز اکتفا نشود. یا اینکه یک شکارچی دایم مشغول شکار غیر مجاز است و پس از هر بار محکومیت دوباره به شکار می رود در این مورد هم بایست مجازات را برای متخلف تشدید کرد، زیرا مجازات موجود اندک و ناچیز هستند و با این میزان مجازاتها مجرم متنه نمی شود. البته در این خصوص بایست با اعمال سابقه کیفری در پرونده مجرمین، مجازات ایشان را تشدید کرد و به نوعی شکارچی را متنه کرد و امید پیدا کرد که مجرم از تکرار جرم منصرف شود.

با این اوصاف نحوه اعمال مجازات در قانون شکار و صید در صورت تعدد و تکرار به شرح زیر می باشد.

- هر گاه یک شکارچی مرتکب چند عمل مجرمانه از نوع جرایم تعزیری شده باشد. مثلاً مرتکب جرایم مندرج در ماده ۱۰ با ماده ۱۱ قانون شکار و صید شده باشد؛

در اینجا متخلف مرتکب دو جرم شده است و طبیعتاً دو نوع مجازات هم در پیش رو دارد و بایست قاضی در حکم دو نوع مجازات را برایش در نظر بگیرد. اولی مجازات ماده ۱۰ و دومی مجازات ماده ۱۱، و قاعده هم بدین صورت است؛ که مجازات ها با هم در حکم جمع می شوند. اما نکته قابل ذکر این است که به دلیل آنکه جرایم ماده ۱۰ و ماده ۱۱ چون در درجه بندی مجازاتها، در ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی، جزء جرایم درجه ۷ می باشند و تقریباً مجازات سبکی هستند بنابراین در هنگام محکومیت با اعمال احکام ماده ۶۵ یا ۶۶ قانون مجازات اسلامی هر دو به مجازات جایگزین حبس (جزای نقدی، امور عام المنفعه) تبدیل می شوند ولی اگر سابقه محکومیت و... باشند قاضی در این خصوص هم می تواند حبس بدهد. پس با این حساب قضات نمی توانند به صرف ارتکاب این دو نوع از جرایم مرتکبین را مجازات حبس بدهد. اما با این استدلال و با استناد به تعدد می توان به جای یک مجازات دو مجازات برایش از دادگاه درخواست کرد.

- نوع دوم اگر متخلف مرتکب جرایم موضوع ماده ۱۰ یا ۱۱ با ماده ۱۲ یا ۱۳ همان قانون شده باشد؛

در این مورد هم می توان در دادگاه برای مرتکب علاوه بر مجازات ماده ۱۰ یا ۱۱ مجازات ماده ۱۲ هم از قاضی درخواست کرد و متهم را به دو نوع مجازات محکوم کرد. از آنجاییکه جرایم مشمول ماده ۱۰ یا ۱۱ قانون شکار و صید زیر مجموعه جرایم تعزیری درجه ۷ می باشند و ماده ۱۲ همان

قانون نیز زیر مجموعه جرایم تعزیری درجه ۵ می باشد، احکام تاحدودی متفاوت با نوع اول می باشد. در این مورد تنها مجازات ماده ۱۰ و ۱۱ با احراز شرایط مذکور جایگزین می شوند و در خصوص ماده ۱۲ و ۱۳ قاضی می تواند برای مجرم مجازات حبس اعمال کند و در این خصوص منعی برای قاضی وجود ندارد.

- نوع سوم اگر متخلف مرتکب جرایم ماده ۱۲ با ماده ۱۳ شده باشد؛

در این مورد هر دو دسته از جرایم جزء جرایم تعزیری درجه ۵ می باشند و حداکثر مجازات آنها هم تا حدودی سنگین است پس در اینجا قاضی بایست حداکثر مجازات موجود در ماده ۱۲ یا ۱۳ را اعمال کند و این برای قاضی تکلیف است و نمی تواند به کمتر از آن حکم کند برای مثال قاضی یا بایست سه سال حبس ماده ۱۲ یا ۱۳ را بدهد و یا هجده میلیون در ماده ۱۲ یا بیست میلیون ریال ماده ۱۳ را حکم دهد. اما در حکم فقط یکی از مجازات که تشدید شده است اجرا می شود. نقطه قوت این مورد این است که در این مورد مجازات اصلی اعمال می شود و جایگزین نمی شوند و علاوه بر آن مرتکب به مجازات اشد محکوم می شود.

- نوع چهارم اگر متخلف علاوه بر جرایم ماده ۱۲ با ۱۳ به جرایم توهین و تمرد نسبت به مامورین دولتی هم محکوم شده باشد یعنی در واقع می توان گفت ایشان چهار نوع جرم را مرتکب شده است؛

مجازات در اینجا دقیقاً مصداق تعدد در ماده ۱۳۱ قانون مجازات اسلامی است بنابراین در این مورد چون چهار نوع جرم را مرتکب شده است پس انتظار می رود که چهار نوع مجازات هم برایش در نظر گرفته شود و قانون گذار در این خصوص حکم می کند که حداکثر چهار نوع مجازات برایش در نظر گرفته می شود و مجازات هر یک از جرایم را به بیش از حداکثر مجازات مقرر قانونی مشروط به اینکه از حداکثر به اضافه نصف تجاوز نکند در نظر گرفته می شود. و در آخر فقط یکی از مجازاتهای تشدید شده در حکم در مرحله اجرای احکام در خصوص ایشان اجرا می گردد. در خصوص نهاد تکرار جرم تقریباً تمام مقررات تعدد جرم جاریست. برای مثال جرم انجام گرفته باست جزء جرایم تعزیری باشد و از لحاظ درجه بندی جزء درجه ۱ تا ۶ باشد و از آنجاییکه جرایم مربوط به شکار و صید به غیر از دو ماده ۱۲ و ۱۳ بقیه درجه ۷ و ۸ هستند پس با این حساب به جز جرایم مندرج در ماده ۱۲ و ۱۳، جرایم دیگر در قانون شکار و صید نمی توانند از امتیازات این

تاسیس بهره مند شوند اما در صورت تکرار این دسته از جرایم می توان در دادگاه از اعمال امتیازاتی مانند تخفیف مجازات و... ممانعت بعمل آورد. وجه تمایز تعدد و تکرار وجود سابقه کیفری در تکرار جرم است، در تکرار جرم مجرم پس از انجام جرم در یک زمان محکومیت کیفری پیدا می کند و دوباره در زمان دیگری به یک جرم دیگر محکوم می شود. و اگر جرم انجام گرفته از نوع تعزیری درجه ۱ تا ۶ باشد با استناد به این تاسیس حقوقی می توان برایش از دادگاه درخواست تشدید مجازات کرد و دادگاه هم با بررسی موضوع و احراز شرایط مجازات ایشان را به شکل ماده ۱۳۷ قانون مجازات اسلامی تشدید می کند.

با این حساب تکرار جرم در مواد ۱۲ و ۱۳ قانون شکار و صید اجرا می شود هر چند در ماده ۱۶ همان قانون به صراحت تمام جرایم قانون شکار و صید را تحت الشعاع قرار داده اما ماده ۱۳۷ قانون مجازات اسلامی که مصوب ۱۳۹۲ می باشد ماده ۱۶ را نسخ کرده و بیان میدارد که تکرار جرم تنها در مواد ۱۲ و ۱۳ قابلیت اجرایی دارد.

مثال: هرگا یک شکارچی مرتکب جرایم ماده ۱۲ یا ۱۳ قانون شکار و صید شده باشد و پس از صدور حکم محکومیت ایشان ویا اجرای آن دوباره به همان جرایم محکوم گردد. مطابق ماده ۱۳۷ قانون مجازات اسلامی، به حداکثر تا یک ونیم برابر محکوم می شود. با این حساب همکاران در دادگاه در هنگام دفاع با احراز این شرایط می توانند از قاضی مربوطه حداکثر مجازات تا یک و نیم برابر را درخواست کنند. و این یک امتیاز است که با درخواست کارشناسان حقوقی قاضی مکلف به اعمال آن می باشد.

نتیجه؛ مجرمی در تاریخ ۹۶/۱/۱ مرتکب جرایم ماده ۱۲ یا ۱۳ می شود و در تاریخ ۹۶/۲/۱ حکم قطعی صادر می گردد و یا اینکه حکم در خصوص ایشان اجرا می شود و دوباره در تاریخ ۹۶/۳/۱ مرتکب جرایم ماده ۱۲ یا ۱۳ می شود. در اینجا مطابق ماده ۱۳۷ مجرم به حداکثر مجازات تا یک ونیم برابر مجازات مواد ۱۲ و ۱۳ محکوم می شود.

نتیجه گیری

تاسیس دو نهاد تعدد و تکرار جرم در جهت تشدید مجازات به نوعی رفتاری متفاوت است که قانون به دلیل درجه شرارت بیشتر متخلف، از خود نشان می دهد که با اعمال مجازات سنگین جواب یاغی گری متخلف را می دهد. و هر جا یک شکارچی واجد چنین اوصافی باشد قانون گذار مستند به این دو تاسیس برخورد شدیدتری دارد، و با اعمال کیفرهای سخت درصدد متنبه کردن آن بر می آید. هر چند که میزان مجازاتها با اعمال این تشدیدها باز هم اندک است اما همین که قانون گذار بین این دو دسته از مجرمین فرق گذاشته و میزان مجازات را تا حدودی افزایش داده خود نقطه قوت است، و می توان امید داشت که در آینده با اصلاح قانون شکار و صید احکام به روزتر شوند که انشاءالله بتوانند موثر واقع شوند.

از امتیازات این دو تاسیس حقوقی می توان گفت؛ با اعمال مفاد این دو نهاد در پرونده مجرمین، علاوه بر اینکه میزان مجازات جرایم شکار و صید سنگین تر می شوند، سابقه محکومیت کیفری هم در پرونده برایشان لحاظ می شود که این مستلزم تبعات دیگری هم می باشد و در آینده اگر مجرمین دوباره فکر تخلف به سر بزنند با موانع سخت و شدیدتری مواجه می شوند، و گرایش متخلفین را به شکار غیر مجاز تا حدودی کم می کند که این می تواند جنبه بازدارنده داشته باشد. و علاوه بر آن می تواند در وقت، هزینه و استهلاک هم صرفه جویی شود. چون همانند آن است که یک مجرم را چند بار دستگیر و مجازات کرده باشیم.

البته اعمال این تاسیسات را بایست مرهون توجه همکاران، (کارشناسان حقوقی) در هنگام دفاع از پرونده ها در محاکم قضایی و دفاع از لوایح و در جلسات دادرسی در محاکم قضایی دانست که با دفاعیات موثر حق را بر کسی می نشانند تا با این دسته از متخلفین که واجد درجه خطرناک تری نسبت به بقیه هستند برخورد شدیدتری شود.

دوستان به دلیل اهمیت موضوع و حوصله بحث در اینجا به این مختصر مطالب اکتفا می کنیم و در جهت ادای حق مطلب در آینده نزدیک در تحقیقی که در دستور کار است به صورت مفصل به بیان این موضوع می پردازیم که انشاءالله مطالب مورد لطف قرار گیرد و مفید واقع شود.

منابع

۱. اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم تهران، انتشارات میزان، چاپ چهاردهم، ۱۳۸۶.
۲. باهری، محمد، تقریرات درس حقوق جزای عمومی، تهران: انتشارات رهام، ۱۳۸۱.
۳. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، تهران، انتشارات گنج دانش.
۴. سمیعی، حسین، حقوق جزا، چاپ چهارم، تهران: انتشارات جنگل، ۱۳۸۳.
۵. غلامی، حسین، بررسی حقوقی تکرار جرم، تهران، نشر میزان، چاپ دوم، ۱۳۸۷.
۶. گلدوزیان، ایرج، بایسته های حقوق جزای عمومی، تهران انتشارات میزان چاپ شانزدهم، ۱۳۸۷.
۷. نادر ساعد و پروانه تیلا، مجموعه قوانین و مقررات حفاظت از محیط زیست، تهران، انتشارات خرسندی، چاپ دوم، ۱۳۹۱.
۸. نوربها، رضا، زمینه حقوق جزای عمومی، تهران، انتشارات گنج دانش، چاپ پانزدهم، ۱۳۸۵.
۹. ولیدی، محمد صالح، بایسته های حقوق جزای عمومی، تهران: انتشارات جنگل، ۱۳۸۸.